

a to vzhledem k jeho věku, pohlaví, společenskému postavení atd. Role je do značné míry dána sociální situací, ve které se jedinec nachází. V rámci socializačního procesu v MŠ je dítě nuceno si najednou osvojit další role a ujasnit si své místo ve skupině. Dítě musí přijmout pravidla nastavená v celé mateřské škole i v jednotlivých třídách, přijímá roli vychovávaného a vzdělávaného jedince, je nuceno akceptovat autoritu učitelky a dalších dospělých v mateřské škole. Navíc se stává také členem třídy jako vrstevnické skupiny, navazuje nové kontakty, hledá si své místo ve skupině. Přitom dochází i k diferenciaci role ženské a mužské...¹

Adaptace dítěte do školky

Termín adaptace znamená přizpůsobení, v rámci procesu socializace to znamená přizpůsobení se sociálnímu prostředí, a je předpokladem složitějších socializačních procesů. Podle Řezáče adaptace jako proces přizpůsobování se organismu prostředí zahrnuje dva děje, které se navzájem prolínají. Jedná se o pojmy v rámci Piagetovy teorie – akomodace a asimilace. Akomodace v tomto případě zahrnuje děje zaměřené na přizpůsobení se prostředí, jeho neměnným a nezměnitelným podmínkám, asimilace pak ty děje, kdy si jedinec snaží v prostředí přizpůsobit prvky a podmínky, které se přizpůsobit dají.⁷

Ačkoliv dítě v předškolním věku samo začne vyhledávat nové vztahy s vrstevníky (na hřišti...), a proto se prostředí mateřské školy jeví jako ideální, je třeba dítěti tento mezník ulehčit, pomoci mu jej překonat. To je ostatně uvedeno i v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) v kapitole o psychosociálních podmínkách: nově přichozí dítě má mít možnost se postupně adaptovat na nové prostředí i situaci. Úspěšná adaptace potřebuje svůj čas, a ten je u každého dítěte jiný. V průběhu adaptace v rámci všech dílčích procesů dítě postupně nachází jistotu a pocit bezpečí v novém prostředí a sociálních vztazích.¹

Proces adaptace začíná ještě před vlastním nástupem do mateřské školy, rodiče vybírají mateřskou školu podle určitých specifických kritérií, snaží se dítě na novou situaci připravit. Mateřské školy nabízejí různé adaptační programy, které umožňují dětem, které se do mateřské školy hlásí, účastnit se s rodiči některých činností, seznámit se s prostředím školky, případně i třídy, kterou bude dítě navštěvovat.

A jak poznáme, že se dítě adaptovalo? Neisel a Griebel⁸ uvádí kategorie, které ukazují na ukončený průběh adaptace:

1. Sociální integrace – dítě se zapojuje do skupinového dění, našlo si okruh kamarádů.

2. Chování ve skupině – dítě si dovede hrát s vrstevníky, dohodnout se s nimi, komunikovat.
3. Emocionalita – dítě chodí do školky rádo, cítí se tam dobře.
4. Vlastní iniciativa – dítě samo vyjadřuje požadavky, přichází s nápady, samostatně řeší problémy, přistupuje iniciativně ke hře.
5. Akceptování pravidel skupiny – dítě akceptuje denní řád, skupinová pravidla.
6. Tolerování přechodného odloučení od rodičů – dítěti nedělá větší problémy odpoutat se od matky, rozloučit se.
7. Vztah k učitelce – dítě zná jména učitelky, přichází bez problémů jak za učitelkami, tak za ostatními pracovníky školy.

K tomu, abychom mohli dospět k úspěšnému ukončení adaptačního procesu na vstup do mateřské školy, je třeba zejména pochopit jednotlivé fáze tohoto procesu a faktory, které ho ovlivňují, aby bylo možné tento proces ovlivnit žádoucím způsobem.⁸

Adaptace předškoláků se sociálním znevýhodněním

Pokud nastupuje do školky dítě s jakýmkoli znevýhodněním, probíhá jeho adaptace s ohledem na něj. Pojdme se ještě na závěr článku podívat, jak probíhá adaptace dítěte ze sociálně znevýhodněného prostředí do předškolního povinného roku v MŠ.

Důležité je znát poměry (rodinnou anamnézu), ze kterých dítě pochází – vědět, jakého

vzdělání dosáhli jeho rodiče, v jakých podmínkách žijí, jak se mu (ne)věnují, ale i osobní anamnézu. To vše může pomoci pochopit mnohé jeho reakce při adaptaci na nové prostředí. Často je totiž doprovází obtíže: mnohdy je dítě z důvodu vývoje v nepodnětném prostředí opožděno ve všech oblastech (sociální, pracovní, grafomotorické, řečové i další dovednosti) a reaguje vztekem a vzdorem, čímž se na sebe snaží upoutat pozornost, nebo naopak dítě nereaguje, je apatické, úzkostné či nedůvěřivé, bojí se projevit.

Pokud problémy přetrvávají, doporučujeme navrhnout rodině psychologické vyšetření, případně rovnou setkání v pedagogicko-psychologické poradně (PPP) či ve speciálně pedagogickém centru (SPC), kde dítě diagnostikují a v rámci doporučení navrhnou, jak by s ním měli ve školce i doma pracovat, čemu se zejména věnovat, jak ho motivovat a hodnotit. V rámci doporučení by měl být zadán i termín přehodnocení toho, jak nové nastavení funguje, a případně ho moci upravit.³ ■

Autor: Autorský tým APIV B (Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi)

Projekt Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi (APIV B) realizuje Národní pedagogický institut České republiky (www.npi.cz) a je spolufinancován EU. Tento projekt připravil interaktivní web Zapojmevsechny.cz, který je praktickým průvodcem společným vzděláváním a vlastně kvalitním a moderním vzděláváním vůbec. Při jeho tvorbě jsme mysleli nejen na potřeby pedagogů, ale slouží jako inspirace a vodítko i pro rodiče, ať už jako nástroj srovnání dobré praxe s praxí reálnou, nebo jako inspirace pro podporu rozvoje vlastních dětí. Odborný obsah webu stále obohacujeme o zajímavá, inspirativní a palčivá témata.

Použité zdroje:

¹ Adaptace dětí předškolního věku při nástupu do mateřské školy, [online], dostupné na: https://is.muni.cz/th/xhl6d/BP_Adaptace_deti_predskolniho_veku_pri_nastupu_do_MS.pdf

² Odborný článek: Adaptace dětí na mateřskou školu, 2019 [online], dostupné na [rvp.cz: https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22029/adaptace-deti-na-materskou-skolu.html](https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/22029/adaptace-deti-na-materskou-skolu.html)

³ Předškolák ze sociálně znevýhodněného prostředí v mateřské škole, 2021 [online], dostupné na webu [zapojmevsechny.cz: https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/predskolak-ze-socialne-znevynhodneneho-prostrediv-materske-skole](https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/predskolak-ze-socialne-znevynhodneneho-prostrediv-materske-skole)

⁴ MATĚJČEK, Z. Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte. Praha: Grada 2005.

⁵ HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007.

⁶ HOSKOVCOVÁ, Simona. Psychická odolnost předškolního dítěte. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006

⁷ ŘEZÁČ, J. Sociální psychologie. Brno: Paido, 1998.

⁸ NEISEL, R.; GRIEBEL, W. Poprvé v mateřské škole. 1. vydání. Praha: Portál, 2005.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY